

TARTALOM

Beköszöntő

REISZ T. CSABA: A Brodarics-levél. A Magyar Országos Levéltár 2010. évi új szerzeményéről 11

1. Értekezések

PÁLFFY GÉZA: Egy különleges pártváltás a mohácsi csata után. 3

KASZA PÉTER: Brodarics István szerémi püspök búcsúlevele I. Ferdinánd királyhoz
Szapolyai János királyhoz való csatlakozásáról 7

OBORNI TERÉZ: Szapolyai (I.) János király diplomatája, Brodarics István 21

2. Kisebb cikkek

LACZLAVIK GYÖRGY: Brodarics István címereslevele 29

3. Könyvismertetés

Az 1754–55. évi országos nemesi összeírás bihari tabellái. Szerk. SZÁLKAI TAMÁS (ism. POZSONYI JÓZSEF) 31

Derecskei végrendeletek és osztálylevelek 1745–1893.

Összeáll., a szöveget gond. és a bev. tanulmányt írta: SZÁLKAI TAMÁS (ism. POZSONYI JÓZSEF) 31

„Vedd ezeket az iratokat...” Jubileumi kötet az ELTE levéltár szak alapításának hatvanadik évfordulójára.

Szerk. MIHALIK BÉLA–ZARNÓCZKI ÁRON (ism. TERNOVÁCS BÁLINT) 32

ÉRSZEGI GÉZA–SOLYMOSI LÁSZLÓ: Veszprém város okmánytára. Pótkötet (1000–1526). (ism. SZOVÁK KORNÉL) 32

4. Hírek

Címer és társadalom a közép- és kora újkorban – Nemzetközi konferencia (ism. KOVÁCS TAMÁS) 34

Armales Transylvanorum – Erdélyi címerkiállítás a Budapesti Történeti Múzeumban (ism. KOVÁCS TAMÁS) 32

TURUL

LXXXIV. évfolyam

2011. 1. füzet

A Szerkesztőség címe: Magyar Országos Levéltár

1014 Budapest Bécsi kapu tér 2–4.

turul@mol.gov.hu

Olvasószerkesztő: ZSUPOS ZOLTÁN

Szerkesztőbizottság:

KOLLEGA TARSOLY ISTVÁN, REISZ T. CSABA, ZSOLDOS ATTILA

Nyomdai munkák:

PALATIA Nyomda és Kiadó Kft., Győr

Felelős vezető: RADEK JÓZSEF

ISSN 1216–7258

A megjelenést támogatták:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

 archívum
Magyar Országos Levéltár

„Vedd ezeket az iratokat...” *Jubileumi kötet az ELTE levéltár szak alapításának hatvanadik évfordulójára.* (Szerk. Mihalik Béla–Zarnóczy Áron) ELTE BTK Történelem Segédtudományai Tanszék–ELTE Egyetemi Levéltár, Bp., 2010. 410 p. (ISBN 978-963-284-183-0)

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán működő levéltár szak megszervezésétől, 1949-től egészen 2006-ig az egyetlen ilyen jellegű egyetemi képzés volt Magyarországon, mesterszintű (MA) levéltáros oklevelet pedig 2006 után is csupán itt lehet szerezni. A szak hallgatója volt egykor a Magyar Országos Levéltár több korábbi vezetője és jelenlegi főigazgatója is, valamint számos további levéltár vezetői és munkatársai.

A kötet három, egymástól jól elkülöníthető részre tagolódik. Az előszót követő első fejezetben Borsodi Csaba és Szögi László tanulmánya olvasható *A levéltár szak első hatvan tanéve 1949–2010* címmel (9–50.). Ennek a tanulmánynak az első része Szögi László tíz éve megjelent munkájának indokolt újraközlése (A magyar levéltársképzés ötven éve 1949–1999. *Levéltári Szemle*, [1999] 4. sz. 3–17.), amelyben a szerző a szak első ötven évét adatokban gazdagon, forrásokra alapozva összegzi. A tanulmány második részében Borsodi Csaba a 2000–2010 közötti éveket foglalja össze: különleges figyelmet szentel a kétszintű egyetemi képzés – az ún. bolognai rendszer – hozta változásoknak. A szerzők a szak tanegységlistáit is közlik, így az olvasó könnyen tájékozódhat azok változásairól.

A jubileumi kiadvány második részében a szak egykori hallgatóinak olykor komolyabb, olykor kedélyes hangvételű visszaemlékezéseit találjuk (51–224.). A visszatekintések szerzői közül nem egy a történész és a levéltáros szakma neves, meghatározó személyisége. Összesen 32 memoárt olvashatunk itt: köztük például R. Várkonyi Ágnes akadémikusnak, az ELTE BTK Középkori és Koraújkori Magyar Történeti Tanszéke professor emeritájának sorait, amelyekben arról vall, hogy levéltár szakos stúdiumai és itteni élményei alapvetően meghatározták történetírói pályáját. Bertényi Iván, a budapesti tudományegyetem Történelem Segédtudományai Tanszékének professzora – s e minőségében maga is több levéltáros generáció tanára – a tanszék történetének rövid összefoglalását írta meg. A visszaemlékezésekben szinte kivétel nélkül szerepel a hatvan esztendő levéltár szak meghatározó tanáregyéniségeinek neve: Sinkovics István és Gerics József professzoroké, valamint a tanításban jelenleg is aktív szerepet vállaló Bak Borbála tanárnőé.

A harmadik rész (227–394.) a levéltár szakon végzetek életrajzi adattárát tartalmazza a kezdetektől 2010-ig bezárólag. A neveket és adatokat Gecsényi Patrícia, Haász Réka, Kaba Eszter, Koltai Gábor és László Zsófia gyűjtötte össze, majd Mihalik Béla és Zarnóczy Áron szerkesztette egységes anyaggá, amelyben a szak alumnusai végzésük sorrendjében szerepelnek. Ezen adattár sajnos nem teljes, ám nyilván nem is lehet az, ugyanis a szerkesztők megkeresésére többen nem válaszoltak, nem küldtek adatot. Ilyen esetekben a kötetben a név mellett „nincs adat” megjegyzés szerepel. Sajnálatos módon ezt olvashatjuk a levéltáros társadalom több olyan ismert és megbecsült tagjával kapcsolatban is, mint Koroknai

Ákos, a Magyar Országos Levéltár egykori megbízott főigazgatója (2002–2003), vagy Nyulásziné Straub Éva, aki egyebek mellett a Turul felelős szerkesztője is volt 1992–2009 között. A keménytáblás, színvonalas kivitelű kötetet nemcsak az ELTE levéltár szakjának egykori és jelenlegi hallgatói olvashatják érdeklődéssel, de mindenki, akit érdekelnek a levéltáros szakma mindennapjai vagy a modern kori egyetemtörténet.

Ternovác Bálint

Veszprém város okmánytára. Pótkötet (1000–1526). Összeállította Érszegi Géza–Solymosi László. / Supplementum ad Monumenta civitatis Veszprimiensis (1000–1526). Opera et studio Geisae Érszegi et Ladislai Solymosi. Veszprémi Érseki Levéltár / Archivum Archiepiscopatus et Archicapituli Veszprimiensis. Veszprém / Veszprimii 2010. 563 p. (A Veszprémi Egyházmegye Múltjából 20).

A kötet 2010-ben jelent meg, címe szerint Veszprém Város Okmánytárának pótkötete, azaz egy olyan gyűjtemény folytatása, melynek célja eredetileg Veszprém város középkori történetének dokumentumokkal való illusztrálása volt. Éppen ezért nehéz különválasztani a 2007-ben megjelent elődjétől, Gutheil Jenő jól ismert munkájától (*Gutheil Jenő: Veszprém város okmánytára. Oklevelek a veszprémi érseki és káptalani levéltárakból [1002–1523]. Kiadásra előkészítette Kredics László. [A Veszprémi Egyházmegye Múltjából 18]. Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, Veszprémi Érseki Könyvtár. Veszprém 2007*). Már csak azért is, mert számos módszertani és gyűjtőkört érintő különbség ellenére a két kötetbe foglalt forrásanyag egységes sorozatba rendezve éri el azt a célt, amit szellemi atyja, Gutheil Jenő veszprémi kanonok és káptalani levéltáros valaha elgondolhatott. Az ő elképzelése kettős volt, előszava szerint először is egy helytörténeti tárgyú munkához kívánta a legfontosabb forrásokat tudományos formában közzétenni, másodsorban pedig a veszprémi káptalani levéltár anyagát szeretne volna a kutatók elé tárni, mely gazdagságával valóban kivételes lehetőséget biztosított az oklevélkutatóknak (ezt nem sokkal később Kumorovitz Lajos Bernát regeszta gyűjteménye is alátámasztotta). A kettős célkitűzés – ez már a Pótkötet Érszegi Géza és Solymosi László által jegyzett előszavából derül ki – magában hordozta az esendőség csíráját, ne feledjük azonban, hogy Gutheil kézírata 1948–1953 között, a magyar történelemnek nem éppen felhőtlen fél évtizedében keletkezett, amikor ráadásul a levéltári segédletek dolgában sem volt olyan mértékig elkényeztetve a középkori történet bűvára, mint manapság. Gutheil a gyűjtését láthatólag valóban a veszprémi egyházmegyei levéltárban őrzött forrásanyagra korlátozta, azok a darabok – erre megint csak a Pótkötet előszavából következtethetünk –, melyek a Magyar Országos Levéltár nagy gyűjteményeinek jelzeit hordozzák, már a szerző halála után végzett kiegészítő munkálatoknak köszönhetik a gyűjteménybe való bekerülésüket. Gutheil így is értékes és vaskos kötetet állított össze, ebben 215 saját folyószámmal ellátott, önálló darab látott napvilágot, mivel azonban a szerző az átfűrt okleveleket nem vágta ki